

Şanlıurfa ilinde buğday üretiminde kuraklık sigortasını etkileyen faktörler

Factors affecting agricultural insurance in wheat production in Şanlıurfa Province

Alanur ADIN¹ , Remziye ÖZEL²

¹Harran Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Şanlıurfa, Türkiye.

²Harran Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, Şanlıurfa, Türkiye.

ARTICLE INFO	ÖZET
Article history: Recieved / Geliş: 06.12.2024 Accepted / Kabul: 15.01.2025 Anahtar Kelimeler: Buğday Risk Tarımsal sigorta Lojistik regresyon Şanlıurfa Keywords: Wheat Risk Agricultural insurance Logistic regression Şanlıurfa ✉Corresponding author/Sorumlu yazar: Remziye ÖZEL rozeli@harran.edu.tr	İnsan beslenmesinde oldukça önemli bir yer teşkil eden buğday tarımı, sulı tarım alanlarında münavebeye girmekle birlikte kuru tarımın yaygın olduğu bölgelerde kışlık tahıl olarak üretilmektedir. Kuraklığın yaşandığı dönemlerde ise ekonomik kayıpların yanı sıra ana besin kaynağı olduğu için gıda sıkıntıları baş göstermektedir. Gerek kuraklık gerekse diğer risk faktörlerine karşı üreticiyi koruyacak en etkili araç ise tarım sigortalarıdır. Bu çalışma da Şanlıurfa ilinde buğday tarımı yapan işletmelerin 2017 yılında kapsama alınan ilçe bazlı kuraklık sigortası yapmalarında etkili olan faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın verileri, Şanlıurfa ilinde 200 çiftçiden anket yolu ile elde edilmiştir. Araştırmada; girdi ve ürün fiyatlarındaki değişimler gibi ekonomik dışsallıkların, yetersiz ve aşırı yağış gibi doğal ve çevresel dışsallıkların en önemli risk faktörleri olduğu belirlenmiştir. Ancak üreticilerin sigorta yaptırmaya eğilimlerini önemli derecede etkileyen etmenin; faiz oranlarının yüksekliği ve borçlanma ile gelen risk faktörüne karşı, kredi alırken sigortalılığın getirdiği faiz indiriminden yararlanma olanağı olduğu saptanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde lojistik regresyon analizi yönteminden yararlanılmış olup çiftçi yaşı, eğitimi, deneyimi, arazisinin genişliği, tarımdan elde ettiği gelir, medeni hali, bitkisel faaliyetleri, üretici örgütüne üyelikleri, değişken olarak kullanılmıştır. Buğday ekiliş alanı, çiftçinin eğitimi ve kooperatiflere üye olma durumu anlamlı bulunmuştur.
Makale Uluslararası Creative Commons Attribution-Non Commercial 4.0 Lisansı kapsamında yayınlanmaktadır. Bu, orijinal makaleye uygun şekilde atıf yapılması şartıyla, eserin herhangi bir ortam veya formatta kopyalanmasını ve dağıtılmasını sağlar. Ancak, eserler ticari amaçlar için kullanılamaz. © Copyright 2022 by Mustafa Kemal University. Available on-line at https://dergipark.org.tr/tr/pub/mkutbd This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non Commercial 4.0 International License. 	ABSTRACT Wheat farming, which has a very important place in human nutrition, is produced as winter grain in regions where dry farming is widespread, while it is rotated in irrigated farming areas. In times of drought, food shortages occur as well as economic losses since it is the main food source. The most effective tool to protect producers against both drought and other risk factors is agricultural insurance. This study aims to determine the factors that are effective in making district-based drought insurance in 2017 by enterprises engaged in wheat farming in Şanlıurfa province. A survey was conducted on 200 farmers selected through sampling in Şanlıurfa province. In the study, it was determined that economic externalities such as changes in input and product prices, natural and environmental externalities such as insufficient and excessive rainfall are the most important risk factors. However, it was determined that the factor that significantly affects producers' tendency to have insurance is the opportunity to benefit from the interest rate discount brought by insurance when taking out a loan, against the risk factor of high interest rates and borrowing. Logistic regression analysis method was used in the evaluation of the data and the farmer's age, education, experience, land size, income from agriculture, marital status, plant activities, membership in producer organizations were used as variables. Wheat planting area, farmer's education and membership in cooperatives were found to be significant.
Cite/Atıf	Adın, A., & Özel, R. (2025). Şanlıurfa ilinde buğday üretiminde kuraklık sigortasını etkileyen faktörler. <i>Mustafa Kemal Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi</i>, 30 (1), 179-186. https://doi.org/10.37908/mkutbd.1597258

GİRİŞ

Türkiye’de tarım sektörü önemli bir paya sahiptir. Bu sektörün üretim süresinden hasat sonrasına kadar karşılaşılabileceği risklere karşı korunması önem arz etmektedir. Bu işletmelerin riskleri devredebileceği sigorta mekanizmaları devreye girmektedir. Sigorta en genel tanımıyla bireylerin ve işletmelerin karşılaşılabilecekleri olası riskleri olumsuz sonuçlarını ortadan kaldırmak veya azaltmak amacıyla oluşturulan risk yönetim sistemi olarak tanımlanabilir (Keskinkılıç, 2013).

Gelişmiş ülkeler maruz kaldıkları doğal, sosyal, ekonomik, kişisel, politik riskler sebebiyle, yıllardır teknolojinin de yardımıyla teknik koruma önlemleri geliştirmişlerdir. Ancak bu gelişmiş teknik koruma önlemleri de sektörün karşılaştığı tehlikelerin olumsuzluklarının uzaklaştırılmasında kifayyetli olamamıştır. Tarımsal faaliyetlerde karşı karşıya gelinen bilhassa doğal risklerin olumsuz tesirlerinin asgariye düşürülebilmesi sadece etkili bir risk yönetimiyle mümkün olabilmektedir. Artık, dünya genelinde tarımsal faaliyetler konusunda tüm teknik önlemlerden sonra gelen en başarılı risk yönetimi tarımsal sigortalardır (Sevim, 2010).

Kendine özgü özelliklerinden dolayı tarım sektörü, risk ve belirsizliklerle sürekli karşı karşıyadır. Bunların başında, tarım sektöründe üreticilerin en çok etkilendiği doğal riskler gelmektedir. Doğal riskler; dolu, don, kuraklık, fırtına gibi üreticilerin kontrolünde olmayan hava koşullarına bağlı oluşan risk çeşididir. Bu bağlamda tarım “üstü açık fabrika” olarak da nitelendirilmektedir (Alay, 2012).

Tarım sigortası; tarım sektöründe risk ve belirsizliklerden oluşabilecek hasarların ödenmesini temel alarak, üreticilerin emeğini güvence altına alan bir sistemdir (İsel, 2010). Bu sigorta sisteminin amacı, üreticilerin risk ve belirsizlikler sebebiyle ürünlerinde oluşabilecek zarar ve kayıpların kısmen de olsa karşılanmasını güvence altına alıp, bu kapsamda sigorta primlerinin belli bir kısmının devlet tarafından ödenerek, üreticileri uzun vadede gelir istikrarına kavuşturup ve bu sayede tarımsal üretimde sürdürülebilirliğin sağlanmasıdır (Perçin, 2011). Aynı zamanda tarım sigortasının en önemli amacı aynı risk ve belirsizliklerle uğraşan üreticilerin ödemiş oldukları primlerle oluşturulacak, fonlarla hasara uğrayan üreticilerin hasarlarının karşılanmasıdır (Dinler ve ark., 2005).

Göçebe hayattan vazgeçmenin göstergesi olan buğday tarımı hem dünya genelinde ve Türkiye’de ekim alanlarının önemli bir kısmını oluşturmaktadır. İnsanoğlunun beslenmesinde önemli bir yere sahip olan buğday, ana besin kaynağı olarak görülmektedir. Buğdayın atalarının ilk defa Göbeklitepe çevresinde görüldüğü belirlenmiştir (Özberk ve ark., 2016).

Buğday tarımında genellikle kuraklık yaşandığı dönemlerde oldukça önemli düzeylerde iktisadi zayıflar yaşanmaktadır. Türkiye’nin yıllık ortalama yağışı 574mm iken, Güneydoğu Anadolu bölgesi’nin ortalama yağışı 320.4 mm’dir (UHK, 2018). Kuraklıkla gelen stresin buğdayda gelişmeye ve verime tesiri; söz konusu kuraklığın hangi gelişim evresinde olduğu, şiddet ve süreyle ilgilidir (Öztürk, 1999).

Tarım, risk ve belirsizliklerden en fazla etkilenen faaliyetlerin başında yer almaktadır. Bundan dolayı, gelişmiş ülkeler, tarımda iklimle ilgili negatif dışsallıklarla yaşanan gelirdeki kayıpları telafi edebilecek, sigortalamaya yönelmektedirler. Tarım sigortaları, risk yönetim yöntemi olup, üretimde sürekliliği sağlayabilen, dolayısıyla ürün fiyatlarında, üretici gelirlerinde istikrar sağlamada etkili olan bir yöntemdir. Ancak Türkiye’de tarımsa sigorta uygulamalarının arzulan seviyeye geldiği söylenemez. Bunun nedenleri arasında, sigorta alanında faaliyette bulunan kurum ve kuruluşlara güven oluşmamış olması, teknik eksiklikler, uzman bilirkişi eksikliği, tazminat ödemelerinin beklentiden uzak olması vb etmenler önemli nedenler arasında gösterilmektedir (Akçaöz ve ark., 2006).

Türkiye’de tarımsal üretim faaliyetleri ile ilgili sigorta konusunda sigortalama işlemleri Cumhuriyetin ilk zamanlarında başlamıştır. Konuyla alakalı ilk çalışmalar 1937 tarihli, 3202 sayılı T.C. Ziraat Bankası yasasında geçmiş olup, 1938 yılında Köy ve Ziraat kongresi’nde tartışılmıştır (Sümer ve Polat, 2016). AB üyeliğine geçiş sürecinde bazı AB ülkelerinin tarımsal sigortalama uygulamaları incelenmiştir ve 2005 tarihli 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu yürürlüğe girmiştir. TARSİM, meydana gelebilecek risk faktörlerinin tespiti ve yaşanması sonucu meydana gelen

hasarla ilgili tazminat ödemelerinin münferit bir yerden yapılması, sigorta içeriğinin yetkinleştirilmesi ve sigortalama işinin benimsenmesi amacıyla kurulmuştur. Kanun kapsamında, kuru tarım arazilerinde kışlık ana ürünlerde (buğday, arpa, çavdar, nohut, kırmızı mercimek, yeşil mercimek, yulaf, tritikale) sertifikalı tohum üretimleri ve ürün olarak üretimleri esnasında, oluşan verim kayıpları; TARSİM ve TÜİK'in verileri baz alınıp, ilçe eşik verim değeri göz önünde bulundurularak (ilçe ortalama veriminin %70'i) güvenceye alınır (TARSİM, 2018). Kuraklığın yanı sıra, aşırı yağış, dolu, don, yangın, heyelan, sel, deprem vb ürünlerde verim kaybına neden olan risk faktörleri de teminat kapsamındadır. Ürünün, üretim yapılan ilçedeki ortalama verimi, ürünün fiyatı baz alınarak ve poliçedeki esaslar dikkate alınarak sigorta bedeli belirlenmektedir.

Bu çalışmada, Şanlıurfa ilinde, buğday tarımı yapan üreticilerin sigorta yaptırmaları ve sigorta yaptırmada isteklilikleri incelenmiştir. Çalışma konusu ile ilgili literatür taraması yapıldığında araştırma bölgesinde buğday üretiminin önemli bir konumda yer almasına rağmen, buğday tarımı yapan işletmelerin tarım sigortası yapmalarında etkili olan faktörlerin belirlenmesine yönelik çalışmaların yetersiz olduğu belirlenmiştir. Aynı zamanda çalışmanın birincil verilere dayanması ve kapsamının geniş olması çalışmayı özgün kılmıştır.

MATERYAL ve YÖNTEM

Şanlıurfa iline bağlı ilçelerde buğday buğday tarımı yapan üreticilerle anket yöntemiyle elde edilen veriler araştırmanın ana materyalini oluşturmaktadır. Ayrıca, TARSİM yetkili temsilcileriyle yüz yüze görüşülerek edinilen bilgilerden ve konuyla ilgili yürütülmüş olan çalışmalardan yararlanılmıştır.

Araştırmanın örnek hacmi T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl Bazında Ürün Sulu-Kuru Raporu verilerine göre buğday tarımı yapan üreticilerin sayısı dikkate alınarak "Oransal Örneklem Yöntemi" ile belirlenmiştir. Oransal Örneklem Yöntemi (Newbold, 1995) kullanılarak;

$$n = \frac{N * p * q}{(N - 1) * \sigma_p^2 + p * q} = \frac{11897 * 0.5 * 0.5}{(11897 - 1) * 0.001502 + 0.5 * 0.5} \cong 165$$

$$\sigma_p^2 = \left(\frac{r}{Z_{\alpha/2}} \right)^2 = \left(\frac{0.1}{2.58} \right)^2 = 0.001502$$

n: Örnek büyüklüğü,

N: Popülasyondaki üretici sayısı,

σ_p^2 : Oranın varyansı,

r: Ortalamadan izin verilen hata payı (%10),

$Z_{\alpha/2}$: z cetvel değeri

p: İncelenen olayın meydana gelme olasılığı olarak ifade edilmektedir.

Burada %99 güven aralığında ($z = 2.58$) ve ortalamadan %10 sapma ile anket yapılacak üretici sayısı 165 olarak belirlenmiştir. Yapılacak anketlerin %20'si kadar (33 adet) ilave anket yapılmış ve analizlerde toplam 200 anketin verileri değerlendirilmiştir.

Elde edilen verilerin analizinde ortalama ve yüzde dağılımın yanısıra Lojistik Regresyon Analiz Yöntemi kullanılmıştır. Lojistik regresyon yöntemi, özellikle son yıllarda bilimsel çalışmaların çözümlenmesi için sık kullanılmış ve öne çıkan modellerden biri olmuştur (Yavuz, 2010). Lojistik regresyon analizi; bağımlı ve bağımsız değişkenler arası ilişkiyi, minimum değişkenle uyumlu halde betimleyebilen bir model kurmakta kullanılır (Çokluk, 2010). Başka bir ifade ile, bağımlı değişken ile bağımsız değişkenler arası matematiksel ilişkiyi analiz etmek için, yaygın olarak kullanılmaktadır (Yazgı, 2017).

BULGULAR ve TARTIŞMA

Araştırmada, üreticileri %96.5'inin erkek üreticiler olduğu ve %95'inin evli olduğu saptanmıştır. Üreticilerin, ortalama yaşının 47.44, ilçe bazlı kuraklık verim sigortası yaptıran çiftçilerin ortalama 45.9, yaptırmayanların ise ortalama 47.7 yaşında olduğu belirlenmiştir. Tümer (2011) benzer konuda yürüttüğü bir araştırmada üreticilerin ortalama 49.95 yaşında olduğunu belirtmiştir.

Araştırmada ilçe bazlı kuraklık verim sigortası olan çiftçilerin %37.5'inin ilkokul, %28.1'inin ortaokul düzeyinde eğitilmiş olduğu belirlenmiştir. Söz konusu sigortayı yaptırmamış olan çiftçilerin ise %34.5'inin ilkokul, %22.6'sının lise düzeyinde eğitilmiş olduğu saptanmıştır. Taşçı ve ark. (2014), tarım sigortaları ile ilgili yapmış oldukları bir çalışmada, sigorta yaptıran ve yaptırmayan çiftçilerin %60'dan fazlasının ilkokul düzeyinde eğitilmiş olduklarını belirtmişlerdir.

Çalışmada, sigorta yaptıran işletmecilerin %40.6'sı SGK'lı, %31.3'ü Bağ-Kur'ludur. Sigorta yaptırmayan işletmecilerin ise %37.7'si SGK'lı, %25'i Bağ-Kur'lu ve %22.2'si gibi önemli bir kesim her hangi bir sosyal güvenceye sahip değildir. Tümer (2011) bitkisel ürün sigortası konusunda yürüttüğü bir araştırmada, işletmecilerin %78.38'inin SGK'lı olduğunu belirtmiştir.

Araştırmada üreticilerin %78.0'inin çiftçi kayıt sistemine üye olduğu saptanmıştır. Kayıtlı olmayan işletmeciler ise genel olarak arazi genişliği itibarıyla küçük tarım işletmeleridir.

Çalışmada, sigorta yaptıran işletmecilerin %87.5'sinin üretici örgütleri üyesi varken, yaptırmayanların %73.2'sinin üretici örgütleri üyesi olmadığı saptanmıştır. İşletmecilere, üyeliklerinin olduğu örgütler sorulduğunda ise %74'ünün ziraat odası, %18'inin kooperatif, %3.5'inin üretici-yetiştirici birlikleri üyeliklerinin olduğu belirlenmiştir. Antalya ilinde yapılan bir çalışmada, serada üretim yapan üreticilerden sigorta yaptıranların %57.38'inin üretici örgütlerine üyeliklerinin olduğu, sigorta yaptırmayanların ise %31.15'inin üyesi olmadığı belirlenmiştir (Sayın ve ark., 2011).

Çalışmada, sigorta yaptıran çiftçilerin tarımsal faaliyetlerinde yeniliklere daha açık olduğu belirlenmiştir. Nitekim buğdayda kuraklık sigortası yaptıran üreticilerin %9.37'sinin, deneyimlemediği gübreleri kullanma, aspir, kimyon vb bitkileri ekme, daha önce kullanmadığı tohumluk çeşitlerini deneme veya farklı mücadele yöntemlerini deneme gibi yeniliklere açık olduğu belirlenmiştir. Sigorta yaptırmayanların ise sadece % 2.97'sinin yeniliklere açık olduğu saptanmıştır (Çizelge 1). Yapılan bir çalışmada, tarım sigortası yaptıran çiftçilerin yeniliklere daha açık olduklarını belirlenmiştir (Pezikoğlu ve ark, 2012).

Çizelge 1. Üreticilerin tarımsal faaliyetlerde yeniliklere açık olma durumu

Table 1. The state of producers being open to innovations in agricultural activities

Tarımda yenilikleri deneme	Sigorta yaptıran		Sigorta yaptırmayan		Genel Ortalama	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Evet	3	9.37	5	2.97	8	4.00
Hayır	29	90.63	163	97.03	192	96.00
Toplam	32	100.0	168	100.0	200	100.0

Çalışmada, çiftçilere buğday tarımında karşılaşılan ve etkili olan risk faktörlerini derecelendirerek değerlendirmeleri istenmiştir. Söz konusu faktörler tarımsal üretim faaliyetindeki bir takım dışsallıklardan yola çıkılarak hazırlanmıştır. Girdi maliyetlerinin ve ürün fiyatlarının değişiminin en önemli risk kaynağı olduğu, sırasıyla yeterli yağışın olmaması ve hastalık ve zararlıların varlığı takip eden risk kaynakları olduğu belirlenmiştir. Borçlanmanın, dolayısıyla da borç faizlerindeki değişimin, aşırı yağışların ve meydana gelen sel baskınlarının, hükümet politikalarındaki değişimlerin önemli risk kaynakları olduğu saptanmıştır. Çiftçilerin %91.5'i girdi maliyetindeki değişimleri, %91.0'i ürün

fiyatlarındaki değişimleri, %85.0'i borçlanma durumunu, %88.4'ü hastalık ve zararlıları %82.0'si yağış yetersizliği risk faktörlerini birinci derecede önemli bulmuştur (Çizelge 2).

Çizelge 2. Buğday üreticilerinin üretimde karşılaşılabilecek risk faktörlerini önem derecesine göre değerlendirmesi
Table 2. Wheat producers' evaluation of risk factors which may be encountered in production according to their level of importance

Risk kaynakları	Çok Önemli	Önemli	Orta Derece Önemli	Önemsiz	Çok Önemsiz	Toplam	Ortalama
Girdi maliyetindeki değişme	183	16	1	0	0	200	4.9
Ürün fiyatlarındaki değişme	182	15	3	0	0	200	4.9
Yetersiz yağış	164	27	6	1	2	200	4.8
Hastalık ve zararlı	176	14	5	3	2	200	4.8
Borçlanma durumu	171	10	13	6	0	200	4.7
Faiz oranındaki değişme	133	28	27	10	2	200	4.4
Fazla yağış ve sel baskını	92	72	25	5	6	200	4.2
Hükümet politikalarındaki değişim	105	37	36	7	15	200	4.1
Don olması	74	58	52	9	7	200	3.9
Yangın	18	35	104	34	9	200	3.1
İşgücü sağlamadaki sorunlar	15	29	98	48	10	200	3.0
Hırsızlık	9	19	101	52	19	200	2.7
Yeterli alet ve makine olmayışı	29	7	101	18	5	200	2.6

Bu çalışmada, ilçe bazlı kuraklık verim sigortası yaptıran buğday üreticilerine nedenleri sorulmuştur ve birden fazla neden belirtmelerine fırsat verilmiştir. Üreticilerin önemli bir kısmının (%71.87) kredi faiz oranlarındaki destekten yararlanmak için sigorta yaptırdığı belirlenmiştir. Ayrıca üreticilerin %25'i buğday tarımında daha önceki dönemlerde kuraklık zararı yaşadığını belirtmiş olup sigorta yapma nedenleri arasında göstermişlerdir (Çizelge 3). İpekçioğlu ve ark. (2010), yürüttükleri bir çalışmada, çiftçilerin %50'sinin daha önceki dönemlerde tarımsal üretim faaliyetinde zarar yaşadıkları için sigorta yaptırdıkları sonucunu elde etmişlerdir.

Çizelge 3. İşletmecilerin ilçe bazlı kuraklık sigortasını yaptırma nedenleri
Table 3. Reasons why producers obtain district-based drought insurance

Sigorta yaptırma nedeni	Kişi	%
Kredi alırken faiz indiriminden faydalaniyorum	23	71.87
Geçmişte kuraklık zararı yaşadığım için	8	25.00
Sigortalamanın önemli olduğunu düşünüyorum	3	9.37
Toplam	32	100.0

Çalışmada, sigorta yaptırmayan işletmecilerin %74.4'ünün hasarın eksiksiz olarak ödeneceği inancına sahip olmadığı, %61.9'unun prim bedellerinin fazla olduğunu düşündüğü, %49.1'inin ise sigorta kuruluşlarına güveninin olmadığı saptanmıştır. İşletmecilerin %40.9'u ise kendileri tedbir aldığını düşündüğü için sigorta yaptırmaya ihtiyacı duymadıklarını belirtmişlerdir. Aslan ve ark (2012) yürüttükleri bir çalışmada, sigorta yaptırmayan işletmecilerde (%47.54) primlerin yüksek, gelirlerin ise düşük olması nedenlerini belirlemişlerdir.

Kuraklık sigortası ile ilgili lojistik regresyon modelinin ($\alpha=0.01$ için) istatistiki olarak anlamlı olduğu ve modelin tahmin başarısının %86 olduğu belirlenmiştir (Çizelge 4).

Üreticilerin eğitim düzeyinin sigortalama eğilimini olumlu yönde etkilediği ve yüksekokul veya üniversite mezunu üreticilerin diğer üreticilere göre kuraklıkla ilgili sigorta yaptırmaya meylinin arttığı belirlenmiştir. Yüksekokul veya üniversite mezunu olanların kuraklık sigortası yaptırmaya olasılığı diğerlerine göre %19.5 daha fazladır.

Örgütlenmenin sigorta yaptırmaya eğilimi üzerine olumlu yönde etkili olduğu ve tarımsal kooperatiflere üye üreticilerin tarım sigortası yaptırmaya olasılığının, diğer üreticilere göre %12.7 daha fazla olduğu belirlenmiştir. Ancak ziraat odasına üye olan üreticilerle üye olmayan üreticiler arasında zirai sigorta yaptırmaya meyli bakımından bir farkın olmadığı saptanmıştır.

Çizelge 4. Kuraklık sigortası lojistik regresyon tahmin modeli

Table 4. Logistic regression estimation model of drought insurance

	<i>Coefficient</i>	<i>Std. Error</i>	<i>z</i>	<i>Eğim</i>
Const	-2.15679***	0.675936	-3.191	
BugdayArazi	0.0145364***	0.00519978	2.796	0.00161945
Tarım Disi Gelir	-1.89253e-05	1.58728e-05	-1.192	-2.10841e-06
Tarımsal Gelir	-6.26801e-05***	2.25945e-05	-2.774	-0.000069829
Univ. Eğitim	1.26805**	0.559277	2.267	0.194995
Bitkisel	-0.407963	0.551284	-0.7400	-0.0493595
Medeni	-0.973074	1.14681	-0.8485	-0.0783341
Koop Uye	0.917926*	0.484826	1.893	0.126696
Ziraat Oda	0.121799	0.526187	0.2315	0.0132786
Mean dependent var	0.160000	S.D. dependent var		0.367526
McFadden R-squared	0.132834	Adjusted R-squared		0.030484
Log-likelihood	-76.25338	Akaike criterion		170.5068
Schwarz criterion	200.1916	Hannan-Quinn		182.5198

Number of cases 'correctly predicted' = 172 (86.0%)

f(beta'x) at mean of independent vars = 0.368

Likelihood ratio test: Chi-square (8) = 23.3612 [0.0029]

Buğday ekilen arazinin genişledikçe kuraklıkla ilgili sigortalama meylinin arttığı belirlenmiştir. Ancak, tarımsal geliri yüksek olan üreticilerin tarımsal amaçlı sigorta yatırma meylinin düştüğü belirlenmiştir. Tarımsal gelir 1000 TL arttığında, tarım sigortası yatırma eğilimi %6.9 azalmaktadır. Tarımsal olmayan faaliyetlerden elde edilen gelir beklenen işarete sahip olmakla birlikte istatistiki açıdan anlamlılık taşımadığı belirlenmiştir.

İncelenen işletmelerden bazılarının sadece bitkisel üretim yaptığı, bazılarının ise bitkisel üretimin yanı sıra hayvansal üretim faaliyetinde de bulunduğu belirlenmiştir. Kuraklık sigortası yaptırmaya eğilimi bakımından her iki grupta yer alan işletmeler arasında bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir.

Sonuç olarak çalışmada, kuraklık sigortası yaptıran üreticilerin kararları üzerinde tarımsal amaçlı kredilerin kullanımlarında uygulanan sübvansiyonlar en etkili unsur olarak belirlenmiştir. Nitekim üreticilerin önemli bir kısmı için kredilere ödedikleri faizlerin oranları oldukça önemlidir. 2017 yılında başlayan kuraklık sigortası konusunda üreticileri teşvik etmek amacıyla, sigorta yaptıranlara tarımsal kredi kullanırken %5'lik sübvansiyonlu krediden yararlanma avantajının sunulması sigorta yaptırmaya eğiliminin başlaması ve yaygınlaştırılması için başarılı bir politika aracı olmuştur. Ancak Tarımsal kredi kullanan işletmeciler, zamanında kredi borcunu ödeyememeleri durumunda işletmecinin hesabına yatan kuraklık hasar ödemesi alacaklı banka tarafından el konabilmektedir. Bu durumlarla ilgili olarak yeterli bilgilendirme yapılmayan işletmeciler, TARSİM'in sigortalamada zarar ziyarı ödemediği düşüncesi ile bir sonraki aşamada sigorta yapmaktan vazgeçmektedir. Üreticinin gözünde öncelikli olarak kazanımlarından çok kaybedeceklerinin önemli olduğu gerçeği ile hareket ederek, tarım bankacılığı alanının daha da yaygınlaştırılarak uzman kadronun istihdam edilmesi teşvik amaçlı bu tür politika araçlarının başarısını artıracaktır.

Bu çalışma ile Şanlıurfa ilinde buğday tarımı yapan işletmelerin kuraklık sigortası yaptırmaya süreçlerinde etkili olan faktörlerin belirlenmesi için lojistik regresyon analizinin yardımıyla, üreticilerin sahip olduğu özelliklerden bireysel özellikler incelenip değerlendirilmiştir. Lojistik regresyon analizi uygulanan sekiz değişkenden dördü istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Bu bağlamda üreticilerin eğitim düzeyi, tarımsal kooperatiflere üyelik durumu, buğday ekimi yaptıkları arazi genişliği ve işletmelerin yıllık tarımsal gelirinin işletmelerin buğdayda kuraklık sigortası yaptırmalarında etkili olduğu tespit edilmiştir.

Çiftçiler kooperatif üyeliğinden dolayı özel bankalardan, tarım kredi kooperatiflerinden ve ziraat bankalarından sübvansiyonlu krediden yararlanmaktadır. Bu nedenle çiftçilerin, tarımsal amaçlı kooperatiflere üye oldukları takdirde, tarım sigortası yaptırmaya ihtimalinin de artacağı saptanmıştır. Kooperatife üye olma durumu sigorta yaptırmaya karar vermede etkili olan diğer bir değişkendir. Üretici örgütlerinin ve örgütlenmenin desteklenmesi, dolaylı olarak sigortalamada başarıyı artıracaktır.

Tarımsal faaliyetlerde yeniliklere açık olma durumu ile sigorta yapma konusundaki tutum ve davranışları karşılaştırıldığında, sigorta yaptıran işletmecilerin daha yenilikçi oldukları saptanmıştır. Üreticinin eğitim düzeyinin de yeniliklere açık olma durumunu da desteklediği belirlenmiştir.

Üreticilerde yerleşmiş bir sigorta bilinci oluşmamış ise geçici bir takım bürokratik sorunlar sigorta yaptırmakta üreticiyi caydırıcı unsur olarak ortaya çıkabilmektedir. Öncelikli olarak tarım sigortaları ile ilgili eğitim- yayım çalışmaları yürütülmelidir. Bu durumda teşvik edici politika araçları olmasa bile sigorta yaptırmaya alışkanlığı yerleşmiş ve süreklilik kazanmış olacaktır.

Bu çalışma ile, özellikle kuru tarım alanlarında faaliyette bulunan üreticilerin tarım sigortası yaptırmaya hususunda tutum ve davranışlarını belirleme konusunda katkıda bulunmak hedeflenmiştir. Ancak konu ile ilgili yapılacak olan çalışmalarda, özellikle tarım sigortasında başarı sağlamış ülkelerin üretim, toplumsal ve hukuki koşulları incelenerek uygulama ve sonuçları araştırılmalıdır.

TEŞEKKÜR

Bu çalışma Harran Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü (19122 numaralı proje) tarafından finansal olarak desteklenmiştir.

ÇIKAR ÇATIŞMA BEYANI

Makale yazarları aralarında herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan ederler. Bu çalışma birinci yazarın yüksek lisans tezinin bir bölümüdür.

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI BEYANI

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamış olduklarını beyan eder.

ETİK ONAY BEYANI

Bu çalışma için etik onay ve izin Harran Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan alınmıştır. Toplantı tarihi 20/10/2018, karar no: 2018/53

KAYNAKLAR

- Akçaöz, H., Özkan, B., & Kızılay, H. (2006). Antalya ilinde tarımsal üretimde risk yönetimi ve tarım sigortası uygulamaları. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 3 (2), 93-103.
- Alay, Ö. (2012). Kastamonu ili Tarım Kredi Kooperatiflerinde tarım sigortaları uygulamalarının değerlendirilmesi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Tokat.

- Aslan, A., Atay, S., & Paksoy, M. (2012). Malatya ilinde bitkisel ürün sigortaları uygulamalarına çiftçilerin yaklaşımı. *10. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi*.
- Dinler, T., Yaltırık, A., Çetin, B., Özkan B., Gülçubuk, B., Sürmeli, E., Ekmen, E., Saner, G., Akçaöz, H., Uysal, Ö.K., Karaslan, S., & Kıymaz, T. (2005). Tarımda risk yönetimi ve tarım sigortaları. *Türkiye Ziraat Mühendisliği VI. Teknik Kongresi*, 3-7 Ocak, Ankara, s.5-12.
- İpekçioğlu, Ş., Işgın, T., Monis, T., Saner, G., & Bilgiç, A. (2010). Güneydoğu Anadolu bölgesinde devlet destekli bitkisel ürün sigortası yaptırma istekliliğinin belirlenmesi. *Türkiye IX. Tarım Ekonomisi Kongresi*, 22-24 Eylül 2010, Bildiriler Kitabı 1. Cilt, s:259-265.
- İsel, M. (2010). AB ortaklık sürecinde Türkiye'nin tarım politikaları ve buna bağlı olarak değişen tarım sigortalarının (TARSİM) incelenip değerlendirilmesi. Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 77s.
- Keskinkılıç, K. (2013). Tarım sigortacılığı: Dünya ve Türkiye'deki uygulamaların değerlendirilmesi. Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 107s.
- Newbold, P. (1995). *Statistics for business and economics*. Fourth Edition, Prentice Hall.
- Özberk, F., Karagöz, A., Özberk, İ., & Atlı, A. (2016). Buğday genetik kaynaklarından yerel ve kültür çeşitlerine; Türkiye'de buğday ve ekmek. *Tarla Bitkileri Merkez Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 25 (2), 218-233.
- Öztürk, A. (1999). Kuraklığın kışık buğdayın gelişmesi ve verimine etkisi. *Turkish Journal of Agriculture and Forestry*, 23 (1), 531-540.
- Perçin, E. (2011). Geleneksel tarım sigortaları ile devlet destekli tarım sigortaları uygulamalarının karşılaştırılması üzerine bir araştırma. Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 62s.
- Pezikoğlu, F., Ergun, M.E., Öztürk, M., Altıntaş, A., & Uçar, M. (2012). Bursa ilinde bitkisel ürün sigortası uygulamalarına yönelik çiftçi yaklaşımı. *10. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi*, 1098-1102.
- Sayın, B., Çelikyurt, M.A., & Kaya, N. (2014). Üretici gözüyle tarım sigortası uygulamaları: Antalya örneği. *XI. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi*, Samsun.
- Sevim, U. (2010). Türkiye'de tarım sigortalarında tarım sigortaları havuzu ve TARSİM uygulaması. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 171s.
- Sümer, G., & Polat, Y. (2016). Dünyada tarım sigortaları uygulamaları ve TARSİM. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18 (1), 236-263.
- TARSİM (2018). A'dan Z'ye TARSİM. www.tarsim.gov.tr/trsmWeb/subpage (Erişim tarihi: 29.10.2019).
- Taşcı, R., Karabak, S., Demirtaş, R., & Gülçubuk, B. (2014). Ankara, Çorum ve Kayseri illerinde çiftçilerin risk yönetimi ve tarım sigortası uygulamaları. *XI. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi*, 3-5 Eylül 2014, Samsun
- Tümer, E.İ. (2011). Bitkisel ürün sigortası yaptırma isteğinin belirlenmesi: Tokat ili örneği. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 42 (2), 153-157.
- UHK. (2018). Ülkesel Hububat Rekolte Değerlendirme Raporu. Ulusal Hububat Konseyi.
- Yavuz, G.G. (2010). Polatlı ilçesinde üreticilerin tarım sigortası yaptırmaya karar verme sürecinde etkili olan faktörlerin analizi. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 128s.
- Yazgı, E.F. (2017). Türkiye'de tarım sigortası uygulamaları, uygulamada karşılaşılan sorunlar ve alternatif model arayışı. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 108s.